

Tvoříme a publikujeme odborné texty

Vlasta Galisová

ŠIROKÝ, J. (2011). *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. Brno: Computer Press.

Každý student vysoké školy je dříve či později postaven před úkol napsat odborný text. To, co se zpočátku jeví jako zcela jednoduché, se bez patřičné pomoci postupně může stát neřešitelným. Na knižním trhu nachází začínající autor inspiraci a radu například v publikacích autorů Jadwigy Šanderové (2009), Světlý Čmejrkové (1999), Zdenka Šestáka (2000) a dalších. Význam a potřeba jednoznačného hodnocení výsledků vědy a výzkumu však neustále roste, a tak je kvalita zpracování odborných textů často jedním z určujících faktorů úspěšnosti. Na tento vývoj reaguje publikace kolektivu autorů pod vedením Jana Širokého *Tvoříme a publikujeme odborné texty*, vydaná nakladatelstvím Computer Press v roce 2011. Přináší další cenné informace a může mít značný praktický význam nejen pro úplné nováčky ve vědecké práci, ale i pro zkušené vědce.

Kniha si klade nesnadný cíl seznámit čtenáře, či spíše uživatele (jak jej autoři sami nazývají) nejen se základními pravidly psaní odborných textů i některými elementárními technikami vědecké a odborné práce, ale být zároveň jakýmsi průvodcem při dlouhé cestě od myšlenky k realizaci odborného výstupu. Již úvodní slova textu připomínají skutečnost, že teprve publikováním a prezentací dosažených výsledků vědy a výzkumu je možné uvedené výsledky podrobit diskuzi odborné veřejnosti a potvrdit jejich platnost. Primárně je tedy publikace určena pro začínající vědce, studenty vysokých škol, tvůrce diplomových, bakalářských či jiných kvalifikačních prací. Má však značný praktický význam i pro zkušené řešitele vědecko-výzkumných projektů v jejich následné úspěšné prezentaci.

Prof. Ing. Jan Široký, CSc., se ve svém odborném výzkumu zabývá daňovou teorií a praxí a napsal mnoho úspěšných knih. Pracuje ve vědeckých institucích a je řešitelem výzkumných prací, především v rámci GAČR. Autory jednotlivých kapitol jsou dále Ing. Michal Menšík, Ph.D., který se odborně zaměřuje na manažerské účetnictví, měření výkonnosti neziskového sektoru a problematiku didaktiky manažerského účetnictví, Mgr. Ivana Olecká zaměřující se zejména na oblast sociologie zdraví a rodiny, PhDr. Dana Pokorná, autorka řady studijních textů a odborných článků v oboru andragogika, a Mgr. et Mgr. Michaela Vaněčková, profesně se profilující v oblasti kulturního managementu a problematiky vysokoškolské didaktiky.

Publikace je členěná do devíti kapitol a sleduje tak výzkumnou práci od přípravné fáze, přes realizační proces až po její závěrečnou etapu, tj. vlastní prezentování výsledků odborné práce. Základním pojmům vědy a výzkumu, volbě tématu odborné práce, projektu odborného výzkumu a jeho osnovy, ale také otázce správně formulované hypotézy se věnuje úvodní kapitola. Jsou zde uvedeny informační zdroje a jejich struktura, standardy pro identifikaci základních dokumentů a zdroje dokumentů.

Stručný přehled metodologie vědy a klasifikaci vědeckých metod následně uvádí kapitola druhá. Vymezuje pojmy metodologie, metoda a metodika a klasifikuje explanační vědecké metody, jejichž členění je dáno rozdílným typem vědeckého postupu. Jsou zde charakterizovány všeobecné vědní metody (empirické metody) a obecně teoretické metody.

Jedním z velmi dobrých nástrojů výzkumu je statistická analýza, která umožňuje striktně kvantifikovat některé vztahy či závislosti mezi zkoumanými jevy nebo popsat jev samotný. I když je statistika speciální vědní metodou, věnují jí autoři (vzhledem k očekávanému okruhu čtenářů) ve třetí kapitole větší prostor. Seznamují se statistikou popisnou (statistikou polohy a variability) a výpočty průměrných veličin, mediánu, rozptylu, směrodatné odchylky, analýzou závislosti, korelačními koeficienty i regresní analýzou. Všimají si rovněž indexu; základního prostředku časového, prostorového a věcného srovnávání jevů, které představují podíl hodnot, jež daný jev vyjadřují.

Hned v následující kapitole autoři rámcově popisují samotnou metodologii kvantitativního i kvalitativního výzkumu a základní pravidla pro sběr dat i pro jejich vyhodnocování. Vzhledem k širokému záběru publikace však nelze očekávat podrobnější rozpracování a zcela určitě se předpokládá, že si čtenář aktivně vyhledá další odbornou literaturu zaměřenou úžeji na oblast jeho zájmu.

Pátá kapitola se věnuje formální a obsahové stránce vědeckého textu, konečné vizitce badatele. Je jistě nesporné, že i vysoce odborný text může být znehodnocen nekvalitně provedenou formální úpravou. Čtenář je proto seznámen s možnostmi textového editoru, důležitostí tabulek a obrázků (grafů) a jejich typy a také s výňatkem z pravidel českého pravopisu k psaní vědeckých textů. Není opomenuta klasifikace odborných textů z hlediska jejich odbornosti a doporučená struktura vědeckého článku. I když v odborné literatuře neexistuje striktní norma, která by stanovila, co musí každý

vědecký článek obsahovat, existují ustálené prvky původního vědeckého článku, které jsou zde podrobněji popsány.

Vědecká etika, citační norma a bibliografické záznamy, to jsou v současnosti velmi aktuální témata. V rámci různých projektů je vytvářeno mnoho nových učebních materiálů, často odborníky, kteří do té doby nikdy nepublikovali a mnohdy si ani neuvědomují závažnost problematiky spojené se správnou citací, s autorskými právy.¹ Proto právě šestá kapitola může být velmi užitečným zdrojem informací i pro úplně elév odborné vědecké práce. Zmiňován je nejen autorský zákon z roku 2000 a návrh etického rámce výzkumu spolu s etickým kodexem pro akademické pracovníky, ale zejména citační norma ISO 690 a její dvě varianty. Je zde popsán způsob psaní bibliografických citací a bibliografických odkazů v závislosti na tom, zda se jedná o dokumenty tištěné či elektronické.

Jako jednu z nejpřínosnějších kapitol však hodnotím poměrně krátkou, ale o to důležitější kapitolu následující, která uvádí možnosti publikování, klasifikaci časopisů, a zejména hodnocení publikační činnosti. Tvorba odborných sdělení totiž neslouží jen k vědecké prezentaci, ale může být často i evaluačním faktorem. Kvalita výstupů autorovy činnosti se hodnotí podle různých kritérií, a to jednak z důvodů hodnocení výzkumníka, jednak z důvodu hodnocení instituce, ve které pracuje. Evaluace podle některých sjednocených pravidel může pak sloužit v mezinárodním srovnání. Proto je pozornost v sedmé kapitole věnována scientometrii a vysvětlení scientometrických ukazatelů, jako je tzv. impakt faktor vědeckého časopisu a Hirschův index, zohledňující jak vědecký výkon (počet publikací), tak vliv (počet citací). Přehled uzavírá metodika hodnocení výsledků výzkumu a vývoje v České Republice platná od roku 2010. Tyto informace jsou podle mého názoru o to cennější, že jim v publikacích věnovaných psaní odborných textů nebývá věnováno příliš pozornosti.

Osmá kapitola poskytuje přehled základních používaných druhů a nástrojů komunikace a nabízí návod, jak ovládat vybrané komunikační dovednosti. Závěrečná kapitola navazuje seznámením s principy prezentování a samotnou přípravou prezentací. Jako úvod do problematiky jsou jistě tyto dvě kapitoly velmi užitečné, ale rozhodně nemohou být dostačující. Autoři určitě předpokládají u svých čtenářů další hlubší studium monotematicky zaměřených publikací věnovaných rozvoji komunikačních strategií a rétoriky, neverbální komunikaci i práci s informačními technologiemi, kterých je nyní na knižním trhu nepřeberné množství (Krobotová, 2000; Mikuláščík, 2008).

Kniha obsahuje velmi užitečné přílohy, například JEL Classifcation, přehled v odborné literatuře nejčastěji používaných latinských výrazů, či seznam akademických titulů a hodností. Zajímavý je i výňatek autorského zákona a legislativních pravidel

¹ Jako příklad uvedme rozsáhlý projekt MŠMT „Peníze do škol“, v jehož rámci tvořili digitální učební materiály a pracovní listy nejdříve učitelé základních škol a posléze i pedagogové na školách středních. Z vlastní zkušenosti vím, že správně ocitovat použité zdroje byl často jeden z největších problémů.

vlády, který umožňuje budoucím autorům alespoň orientační pohled na právní stránku tvorby a publikace odborných textů.

Jak sami tvůrci textu zdůrazňují, jejich cílem bylo především vytvořit prvotního průvodce sloužícího přípravě a realizaci klasifikační práce, příspěvku na odbornou konferenci, tvorbě článku a podobně. Autoři poskytují v předložené práci velmi inspirativní a rozsáhlý vhled do problematiky a přinášejí mnoho velmi aktuálních informací. Dovolím si tvrdit, že svým textem i četnými odkazy na další odbornou literaturu a internetové zdroje podněcují začínajícího badatele k dalšímu studiu a sebevzdělávání.

Literatura

- Čmejrková, S., Daneš, F., & Světlá, J. (1999). *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda.
- Krobotová, M. (2000). *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. Olomouc: PdF UP
- Mikuláščík, M. (2010). *Komunikační dovednosti v praxi*. 2. přepracované vydání. Praha: Grada.
- Šanderová, J. (2009). *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: SLON.
- Šesták, Z. (2000). *Jak psát a přednášet o vědě*. Praha: Academia.

Kontakt:

Mgr. Vlasta Galisová
SOU stavební, přísp. org.
Boženy Němcové 22, Opava
e-mail: vlasta.g@centrum.cz